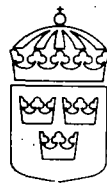


Socialutskottets yttrande

1986/87:4 y

om omhändertagande av dödfött foster



SoU
1986/87:4 y

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har beslutat inhämta socialutskottets yttrande över motion 1985/86:K614 av Ingrid Ronne-Björkqvist och Per Arne Aglert (båda fp) om omhändertagande av dödfött foster.

Motionen

I motion 1985/86:K614 (fp) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att åtgärder vidtas i syfte att dödfödd, som avlidit före tjugoåttonde havandeskapsveckan, rutinmässigt skall omhändertas av kyrkogårdsmyndighet och kremeras. Motionärerna anför att enligt gällande bestämmelser skall ett dödfött barn som avlidit efter utgången av tjugoåttonde havandeskapsveckan alltid gravsättas eller kremeras. Beträffande dödfödda som avlidit före tjugoåttonde veckan gäller emellertid att detta sker endast om föräldrarna uttryckligen begär ett sådant omhändertagande. Enligt motionärerna har det nuvarande förfarings sättet då föräldrarna inte begärt annat, nämligen att fostret som humanbiologiskt avfall bränns bland sjukhusens sopor, upplevts djupt stötande och oetiskt av bl. a. föräldrar, som i efterhand har känt behov av att få klarhet i vad som hänt med deras foster.

Utskottet

Gällande bestämmelser m. m.

I *folkbokföringslagen (1967:198)* 30 § fjärde stycket stadgas:

Med barn avses nyfödda, som efter födseln andats eller visat annat livstecken, samt dödfödd som avlidit efter utgången av tjugoåttonde havandeskapsveckan.

Den i 30 § fjärde stycket folkbokföringslagen intagna definitionen av barn ligger till grund för stadgandena i 30–32 §§ samma lag om skyldighet att anmäla barns födelse samt att anmäla dödsfall och utfärda dödsbevis. Tillämpningsföreskrifter finns i folkbokföringskungörelsen (1967:495).

Socialstyrelsen har i sina föreskrifter om *dödsbevis* m. m. (SOSFS (M) 1980:1 s. 14) anført följande avseende gränsdragningen levande född – dödfödd.

Med barn avses alla levande födda samt alla dödfödda som framfötts efter utgången av tjuogoåttonde havandeskapsveckan. Levande fött är barnet om det visat tecken på självständigt liv såsom andningsrörelser, hjärtslag, pulsationer i navelsträngen eller tydliga spontana rörelser av skelettmuskulaturen. Dödfödda är alla de barn som inte visat nämnda livstecken och vilka avlidit efter utgången av tjuogoåttonde havandeskapsveckan, räknat från senaste normala menstruations första dag. Föreligger osäkerhet om graviditetens längd, bör det framfödda fostrets kroppslängd tillmätas viss betydelse vid bedömningen av fostrets utvecklingsgrad. Uppgår kroppslängden till minst 35 cm, bör fostret redovisas som barn.

Om ett levande fött barn avlider skall *gravsättning eller eldbegängelse* ske. Detta gäller oavsett om barnet fötts före eller efter utgången av 28:e graviditetsveckan. Krav på gravsättning eller eldbegängelse gäller även dödfödda barn om de fötts efter den angivna tidpunkten. Beträffande dödfödda som fötts tidigare finns numera möjlighet till ett frivilligt förfarande. Enligt 23 a § KK (1963:540) om begravningsplatser och gravstenar m. m. (begravningskungörelsen) får således begravning eller eldbegängelse även avse sådana dödfödda (SFS 1982:519).

I de fall föräldrarna till dödfödda som fötts före utgången av tjuogoåttonde havandeskapsveckan inte begär ovan beskrivna förfarande hanteras fostren vanligen som s. k. biologiskt avfall. Enligt vad utskottet inhämtat gäller detta dock inte vid regionsjukhuset i Örebro, där numera alla foster som fötts senare än i tolfte havandeskapsveckan kremeras och begravs genom kyrkogårdsförvaltningens försorg. Föräldrarnas begäran eller tillstånd krävs inte för att rutinen skall tillämpas.

Tidigare utskottsbehandling

Utskottet behandlade i sitt betänkande SoU 1983/84:4 frågan om gränsen mellan foster och barn med anledning av en motion (fp). Utskottet erinrade inledningsvis om att ett foster som vid födelsen visat något som helst tecken på självständigt liv enligt gällande bestämmelser alltid skall betraktas som ett barn och officiellt registreras som ett sådant, således även vid kortare graviditet än 28 veckor. Socialutskottet pekade vidare på att den då aktuella motionen aktualiserade en grundläggande fråga som känns etiskt viktig för många människor och att motionen således inte bara tog upp en praktisk angelägenhet rörande redovisningen av dödfödda barn. Utskottet understök att det var viktigt att finna en lösning som inte i onödan försvårar föräldrarna att hantera den svåra situation som uppstår då ett väntat barn föds dött. Utskottet ville i det avseendet betona att de enskilda fallen kan vara mycket olika. Medan det för vissa föräldrar kan te sig naturligt och riktigt att sörja ett avlidet barn kan det för andra innebära ytterligare psykisk påfrestning att tvingas ta del i de formella procedurer som följer på ett dödsfall.

Enligt utskottets mening var det inte nödvändigt att ha någon direkt koppling mellan folkbokföringens regler och de ökade medicinska möjligheterna att rädda barn som fötts för tidigt. Det var dessutom enligt utskottets mening angeläget att inte i onödan utöka byråkratin kring de dödfödda barnen. Mot bakgrund av detta ställde utskottet sig tveksamt till en ändring

av nuvarande folkbokföringsregler, vilken bl. a. skulle medföra krav på gravsättning eller eldbegängelse för ytterligare ett antal dödfödda barn. Enligt utskottets mening var det främst av hänsyn till föräldrarna mera ändamålsenligt med det nuvarande frivilliga begravningsförfarandet, vilket möjliggör en större anpassning till de enskilda individernas psykiska upplevelse av situationen.

De etiska frågor som uppkommit med anledning av transplantationskirurgins behov av vävnad från foster berördes av utskottet i betänkandet SoU 1986/87:5. Utskottet anmärkte att transplantationsverksamhetens utveckling bl. a. har lett till att det i landet finns långt framskridna planer på användande av fostervävnad vid behandling av t. ex. Parkinsons sjukdom och diabetes och att forskning på området pågår. Utskottet anförde vidare att frågor om användning av foster vid forskning och transplantationsverksamhet inte kan helt överlämnas åt praxis. Då arbete redan pågår inom regeringskansliet med olika frågor som gäller bl. a. transplantationer och hanteringen av avlidna kroppar ansåg utskottet det lämpligt att frågor som rör hanteringen av aborterade foster övervägs i det sammanhanget.

Utskottets överväganden

Frågan om hanteringen av avlidna foster berör etiska värderingar och synen på det mänskliga livet. Det finns dock skäl att erinra om att situationen då ett barn fötts dött kan vara mycket olika från fall till fall. Det kan gälla en spontan abort där läkarna trots stora insatser inte lyckas rädda ett önskat barn, men det kan även vara fråga om en legal abort. Föräldrarna kan också – i båda situationerna – reagera helt olika. För vissa kan det, som utskottet uttalade i betänkande SoU 1983/84:4, te sig naturligt och riktigt att sörja ett avlidet barn medan det för andra kan innebära ytterligare psykisk påfrestning att tvingas ta del i formella procedurer efter ett missfall eller en legal abort. Just hänsynen till föräldrarna gjorde att utskottet i nämnda betänkande fann det nuvarande frivilliga begravningsförfarandet mest ändamålsenligt, då det möjliggör en större anpassning till de enskilda individernas psykiska upplevelse av situationen.

Enligt utskottets mening bör all hantering inom sjukvården av döda kroppar grundas på respekt för den döde och hänsyn till de efterlevande. Detta bör principiellt gälla även hanteringen av foster och dödfödda barn. Rutiner bör således finnas för att omhänderta dessa på ett värdigt och respektfullt sätt. Utskottet är emellertid inte berett att nu förorda någon bestämd lösning på frågan om formerna och ansvaret för omhändertagandet. Utskottet kan inte heller på nu tillgängligt material ta ställning till om olika regler bör gälla med hänsyn till när under graviditeten fostrets död inträffat.

Utskottet kan alltså inte tillstyrka motionens förslag. Enligt utskottets mening är det emellertid angeläget att här aktuella frågor ges en sådan belysning att riksdagen kan få bättre underlag för ett ställningstagande.

Stockholm den 4 december 1986

På socialutskottets vägnar

Daniel Tarschys

Närvarande: Daniel Tarschys (fp), Evert Svensson (s), John Johnsson (s), Göte Jonsson (m), Kjell Nilsson (s), Ulla Tillander (c), Anita Persson (s), Blenda Littmarck (m), Gunnar Ström (s), Aina Westin (s), Yvonne Sandberg-Fries (s), Rosa Östh (c), Inga Lantz (vpk), Ingrid Ronne-Björkqvist (fp) och Karl-Gösta Svenson (m).

SoU 1986/87:4 y